

Intervisie traject

Ruimtelijke regels voor een toekomstbestendig voedselsysteem: hoe geef je dit vorm in het Omgevingsplan?

Groep A: 15 september 2026 - 22 juni 2027

Groep B: 22 september 2026 - 22 juni 2027

Meld je nu aan t/m 8 juni:

<https://event.wur.nl/174334/registration?version=latest>

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Inhoud

Waarom intervisie over toekomstbestendige landbouw & het Omgevingsplan?	3
Actieonderzoek	4
Transformatieve vaardigheden	5
In dit traject ga je aan de slag met*:	6
Planning	7
Webinars	8
Voor wie?	9
Door wie?	9
Aanmelden en meer informatie	9
Bijlage: Regeneratieve lens & 6 principes ReGeNL consortium	10

Waarom intervisie over toekomstbestendige landbouw & het Omgevingsplan?

De ruimtelijke regels lopen soms achter op de werkelijkheid en op de transitie die nodig is in de landbouw¹. Zo werden in oude bestemmingsplannen extensieve varkenshouderijen in sommige gevallen hetzelfde behandeld als intensieve megastallen. Dat kan innovatieve en extensieve bedrijfsmodellen belemmeren². Ook regels rond permanent grasland beperken agro-ecologische vruchtwisseling met gewassen voor menselijke consumptie³. De Omgevingswet biedt juist ruimte voor maatwerk en flexibiliteit. Door deze mogelijkheden actief te benutten, kunnen gemeenten experimenten, agrarische natuurontwikkeling en een duurzamere landbouw beter ondersteunen⁴.

De transitie naar een duurzaam voedselsysteem vraagt daarom niet alleen verandering op het boerenerf, maar ook aanpassing van beleid en regelgeving. Gemeenten spelen hierin een belangrijke rol. Via het omgevingsplan kunnen zij belemmeringen wegnemen en ruimte creëren voor nieuwe vormen van landbouw. Regeneratieve landbouw biedt daarbij een veelbelovend perspectief. In het [Nationaal Groeifondsprogramma ReGeNL](#) werken boeren en partners samen aan een landbouw die bodemherstel, natuur en een gezond verdienmodel combineert. Regeneratieve bedrijfsmodellen zijn diverser en kennisintensiever dan de gangbare landbouw. Ze gaan uit van bodem en water, en zoeken verbinding met de lokale economie en gemeenschap. Denk aan voedselbossen, strokenteelt, gemengde bedrijven die samenwerken om lokaal gesloten kringlopen te realiseren, maar ook aan burgers die een wijktuin beheren of CSA-boerderijen die zelf regionale ketens opzetten. De diversiteit in mogelijkheden biedt kansen voor boeren, natuur én samenleving. Maar daarvoor zijn wel passende ruimtelijke regels nodig.

En dat is een complex proces. Het gaat niet om één verandering of innovatie, maar om meerdere oplossingen en veranderingen in verschillende processen, netwerken, systemen en structuren. Bij het ontwikkelen van beleidsinterventies in het Omgevingsplan om de juiste condities te creëren en stakeholders te stimuleren (of af te remmen), is **intervisie** een waardevol instrument. Het biedt een veilige setting om dilemma's te bespreken. Deelnemers leren van elkaars ervaringen en krijgen sneller inzicht in wat werkt. Daarnaast versterkt het het reflectief vermogen en handelingsrepertoire om in co-creatie concrete stappen te zetten in deze complexe procesopgave.

¹ [Buiten de lijntjes kleuren voor duurzame landbouw • DRIFT](#)

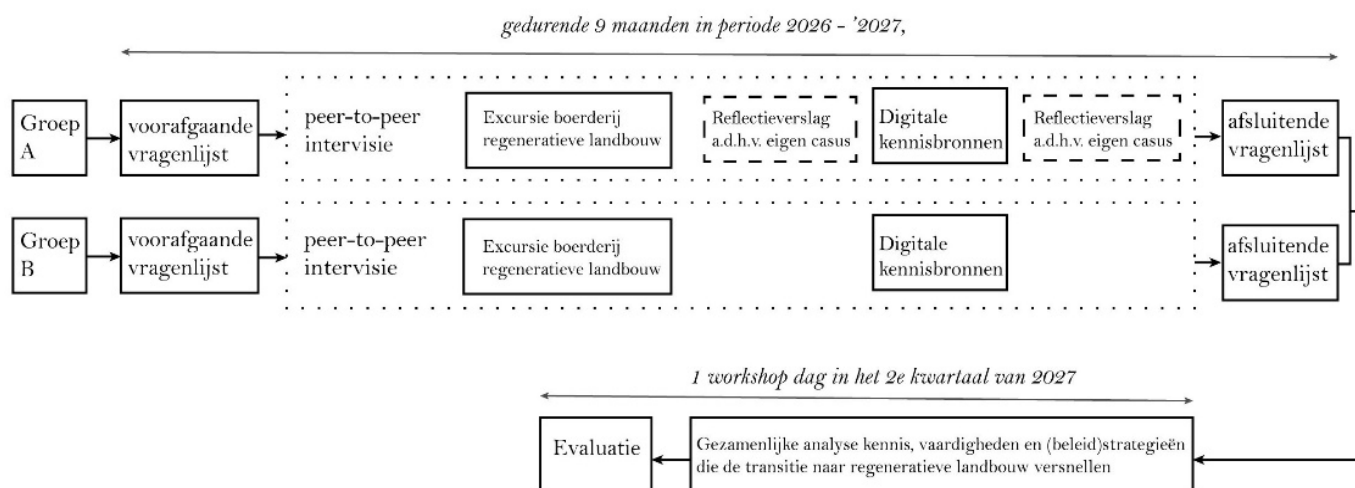
² [RVO Rapport Iedere boer telt -dec2025.pdf](#)

³ [Onderzoek: kleine biologische tuinders belemmerd door knelpunten in wet- en regelgeving | Federatie van Agro-ecologische Boeren](#)

⁴ [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied, p. 26](#)

Actieonderzoek

Met dit interview traject investeert [ReGeNL Actielijn 4](#) daarom in de kennis en uitvoeringskracht van gemeenten en gebiedspartners. Het interview traject combineert toegankelijke online zelfstudie over een duurzaam voedselsysteem binnen het Omgevingsplan met een begeleid interviewtraject van acht bijeenkomsten verspreid over één jaar.

Het interview traject maakt deel uit van een **actieonderzoek** naar de vraag: aan welke randvoorwaarden moeten omgevingsplannen voldoen om een duurzaam voedselsysteem te ondersteunen, en welke vaardigheden hebben ambtenaren nodig om regels, middelen en samenwerking effectief in te zetten en een duurzaam voedselsysteem structureel te verankeren in het Omgevingsplan?

Dat betekent dat we met elkaar deze vraag beantwoorden door van elkaar te leren, samen op onderzoek uitgaan en experimenteren met nieuwe manieren van handelen. **Door deel te nemen geeft u, via het aanmeldformulier, Wageningen University & Research toestemming om de gegevens die tijdens het traject worden verzameld te verwerken en analyseren.** Gesprekken kunnen worden opgenomen en worden altijd geanonimiseerd verwerkt. De inzichten kunnen later worden gebruikt voor communicatie en om het ReGeNL programma verder te verbeteren.

Deelnemers kunnen kiezen uit een intensieve (groep A) of minder intensieve variant (groep B) van het interviewtraject. In beide trajecten staan interview en gezamenlijke kennisontwikkeling centraal, ondersteund door Webinars en praktijkgerichte kennisproducten die aansluiten op de vragen uit de groep. In de intensieve variant (groep A) wordt daarnaast gericht gewerkt aan vaardigheden zoals perspectiefwisseling, relationeel denken en het omgaan met complexiteit, onzekerheid en uiteenlopende waarden.

Het interview traject wordt afgesloten met een gezamenlijke workshop waarin deelnemers reflecteren op hun leerervaringen en concreet maken wat nodig is – in beleid én in competenties – om regeneratieve landbouw te gebruiken als leidraad in het Omgevingsplan.

Transformatieve vaardigheden

Hoewel gemeenten opereren binnen een meerlagig bestuurlijk systeem dat hun juridische speelruimte bepaalt, beschikken zij wel degelijk over beleids- en maatwerkmogelijkheden die bijdragen aan de institutionalisering van duurzame en rechtvaardige voedselsystemen^{5,6,7}. Daarmee kunnen zij ambities formuleren en stakeholders mobiliseren. Tegelijkertijd stelt de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) terecht dat de overheid zulke transformaties niet alleen kan realiseren. Samenwerking met andere stakeholders, ieder met een eigen rol en verantwoordelijkheid, is essentieel⁸.

Om die samenwerking effectief vorm te geven, is het belangrijk om kennis over maatwerk te verbinden met de ontwikkeling van transformatieve capaciteit. Denk aan het kunnen omgaan met complexiteit en onzekerheid, perspectiefwisseling en het collectief vermogen om regels en werkwijzen aan te passen. Dit stelt gemeenten, evenals andere gebiedsactoren, beter in staat om op te treden als procesbegeleider, verbinder en innovator. Zo kunnen zij met mensgerichte werkwijzen, flexibele beleidsinstrumenten en versterkt zelforganiserend vermogen concrete stappen zetten in gebiedsprocessen, ondersteund door het ruimtelijk instrumentarium van de Omgevingswet.

Transformatieve capaciteit is daarbij het vermogen om systemen fundamenteel te veranderen wanneer bestaande structuren niet langer volstaan. Het gaat verder dan aanpassen: het doorbreekt bestaande patronen en bouwt nieuwe, duurzame systemen op. Juist bij complexe duurzaamheidsvraagstukken is dit cruciaal om tot structurele en toekomstbestendige oplossingen te komen.

Wolfram⁹ heeft op basis van literatuuronderzoek uiteengezet welke kwaliteiten en vaardigheden onder transformatieve capaciteit vallen. Omdat deze vaardigheden breed en vaak contextafhankelijk zijn, kiezen wij in dit actieonderzoek voor een meer toegankelijke benadering. We baseren ons op een **liefdesethiek**, zoals beschreven door bell hooks in haar boek 'Alles over liefde'¹⁰. Deze benadering bestaat uit zorg, erkenning, respect, betrokkenheid, kennis, vertrouwen en open, eerlijke communicatie (genegenheid laten we in deze context buiten beschouwing). We veronderstellen dat deze liefdesethiek kan dienen als een praktische manier om transformatieve capaciteit te versterken. **In intervisie Groep A wordt expliciet ingezet op het ontwikkelen en toepassen van deze liefdesethiek in ambtelijke context.**

⁵ [Uitgangspunten bij het ontwerp van de Omgevingswet | Informatiepunt Leefomgeving](#)

⁶ [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 26

⁷ [Handreiking+Overgangsgebieden+in+transitie.pdf](#)

⁸ [Advies: In dienst van de toekomst-een handreiking voor transformatiegericht beleid | Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie](#), p.3

⁹ Wolfram, M. (2016). Conceptualizing urban transformative capacity: A framework for research and policy. *Cities*, 51, 121-130.

¹⁰ Hooks, B. (2000). *All about love: new visions*: Bell Hooks. William Morrow.

In dit traject ga je aan de slag met*:

- **het omgevingsplan als hefboom voor institutionalisering**

Veel gemeenten hebben al voedselvisies, agrarische gebiedsprocessen en duurzaamheidsambities ontwikkeld, maar de vertaling naar uitvoering blijft lastig. Via ruimtelijke keuzes en voorwaarden in het Omgevingsplan kunnen gemeenten hier invulling aan geven, mits er voldoende kennis is van de juridische en beleidsmatige ruimte. **De centrale kennisvraag is: Welk lokaal maatwerk kan worden toegepast in het Omgevingsplan om belemmeringen weg te nemen en kansen te creëren voor een duurzaam en rechtvaardig voedselsysteem?** Want gemeenten kunnen wél sturen op:

- **belemmeringen wegnemen**, bijv. door landbouw te verbinden met klimaat- en natuurdoelen;
- **ruimte te creëren voor nieuwe agrarische verdienmodellen**, zoals multifunctioneel landgebruik en korte ketens;
- **randvoorwaarden stellen aan grondgebruik**, bijv. via locatiekeuzes, voorwaarden en bufferzones;
- **faciliteren, verbinden en stimuleren**.

- **het samen verkennen en uitproberen van nieuwe werkwijzen onder de Omgevingswet**

De Omgevingswet vraagt om een integrale, flexibele participatieve en reflexieve werkwijze, waarin landbouw, biodiversiteit, energie, recreatie en klimaat in samenhang worden bekeken. Dit vraagt om gebiedsspecifieke oplossingen, meer zeggenschap voor lokale belanghebbenden en nadruk op co-creatie. Daarmee verschuift de rol van de overheid van sectoraal naar integraal werken. Van ambtenaren wordt verwacht dat zij systeemdenken combineren met juridische kennis, co-creatieprocessen begeleiden en beleid ontwikkelen dat zowel juridisch robuust als transitiegericht is. **In dit traject word je onderdeel van een groep pioniers in jouw vakgebied.** Samen reflecteer je op je maatschappelijke rol en leer je hoe je complexe vraagstukken concreet kunt maken.

- **strategische handelingsruimte pakken**

Gemeenten hebben beperkte formele bevoegdheden in het landbouwbeleid en opereren binnen (supra)nationale kaders. Daardoor nemen zij vaak een faciliterende rol aan. Tegelijk ligt er juist binnen die ruimte strategische handelingskracht: via ruimtelijke ordening, economische prikkels, publieke inkoop en het versterken van kennis en netwerken. In dit traject leer je je eigen rol en positie in het voedselsysteem in kaart te brengen, met aandacht voor hardnekkige problemen, betrokken actoren, complexiteit en patronen van verandering. **Je reflecteert op je handelingsruimte** binnen het bredere vraagstuk hoe je via het Omgevingsplan kunt bijdragen aan een duurzaam en rechtvaardig voedselsysteem.

**In Groep A wordt ingezet op het trainen van vaardigheden middels huiswerkopdrachten. Groep B is beperkt tot onderling leren middels intervisie.*

Planning

Het intervisie traject start met een teambuilding excursie begin mei. Deelnemers kunnen zich inschrijven voor groep A (intervisie, vaardigheden training en kennisopbouw) of B (intervisie en kennisopbouw), max. 8 personen per groep. Toelating tot de intervisie groepen vindt plaats op basis van de locatie van de ingebrachte casus en ervaring in gebiedsprocessen met boeren.

Investering **Groep A:** €850 en 80 uur (excl. reistijd) geschatte studielast verdeeld over de volgende activiteiten:

- Teambuilding excursie regeneratieve boerderij De Hooilanden in Bennekom
- 8 in-persoon professioneel begeleidde intervisie bijeenkomsten, afsluitend gezamenlijk eten afwisselend verzorgd door de deelnemers
- Casus & reflectie opdrachten tussen de intervisie bijeenkomsten in
- Zelfstudie door regelmatig bijwonen Webinars en eventueel lezen relevante rapportage
- Afsluitende workshop: gezamenlijke analyse van geleerde lessen en evaluatie

Let op: *ledere deelnemer wordt gevraagd 1 keer een locatie en eten te verzorgen voor de groep, o.b.v. een in-kind bijdrage.*

GROEP A						
15 SEPTEMBER 2026	Groep A - Teambuilding excursie regeneratieve boerderij + 1ste intervisie sessie in Bennekom	In persoon	13:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
27 OKTOBER 2026	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
24 NOVEMBER 2026	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
12 JANUARI 2027	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
16 FEBRUARI 2027	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
23 MAART 2027	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
13 APRIL 2027	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
18 MEI 2027	Groep A - Intervisie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd
22 JUNI 2027	Groep A + Groep B - Gezamenlijke analyse van geleerde lessen en evaluatie	In persoon	15:30	17:30	17:30-19:00	gezamenlijke maaltijd

Investering **Groep B**: €650 en 55 uur (excl. reistijd) geschatte studielast verdeeld over de volgende activiteiten:

- Teambuilding excursie regeneratieve boerderij
- 8 hybride professioneel begeleide intervisie bijeenkomsten, afsluitend gezamenlijk eten
- Zelfstudie door regelmatig bijwonen Webinars en lezen relevante rapportage
- Afsluitende workshop: gezamenlijke analyse van geleerde lessen en evaluatie

GROEP B

22 SEPTEMBER 2026	Groep B - Teambuilding excursie regeneratieve boerderij + 1ste intervisie sessie	In persoon	13:30	17:30	17:30-19:00 gezamenlijke maaltijd
3 NOVEMBER 2026	Groep B - Intervisie	Online	15:00	17:00	
1 DECEMBER 2026	Groep B - Intervisie	In persoon	15:00	17:00	
19 JANUARI 2027	Groep B - Intervisie	Online	15:00	17:00	
2 MAART 2027	Groep B - Intervisie	In persoon	15:00	17:00	
30 MAART 2027	Groep B - Intervisie	In persoon	15:00	17:00	
20 APRIL 2027	Groep B - Intervisie	Online	15:00	17:00	
25 MEI 2027	Groep B - Intervisie	In persoon	15:00	17:00	
22 JUNI 2027	Groep A + Groep B - Gezamenlijke analyse van geleerde lessen en evaluatie	In persoon	13:30	17:30	17:30-19:00 gezamenlijke maaltijd

WEBINAR PLANNING

22 APRIL 2026
27 MEI 2026
24 JUNI 2026
9 SEPTEMBER 2026
7 OKTOBER 2026
11 NOVEMBER 2026
9 DECEMBER 2026
27 JANUARI 2027
10 MAART 2027
7 APRIL 2027

Webinars

Deelnemers combineren intervisie met praktijkgerichte, openbaar toegankelijke Webinars (eventueel aangevuld met rapportages) die worden gepubliceerd op [GroenKennisnet-pagina 'Beleid & Wetgeving'](#). De Webinars sluiten direct aan op vragen uit de intervisiegroepen en zijn daarmee vraaggestuurd. Zo ontwikkelen deelnemers gerichte kennis en vaardigheden én dragen ze bij aan structurele beleidsinbedding.

Centraal staat de kennisvraag: **Welke ruimtelijke regels kunnen via de Omgevingswet worden ingezet om belemmeringen weg te nemen en kansen te creëren voor een toekomstbestendig voedselsysteem?**

Per casus wordt deze vraag beantwoord met de juiste (juridische) expertise. Deelname aan de Webinars is optioneel.

Voor wie?

De cursus is bedoeld voor iedereen die vanuit zijn of haar rol bijdraagt aan, en de besluitvorming rondom, het Omgevingsplan en de uitvoering van de Omgevingswet. In het specifiek voor **gemeentelijke ambtenaren, collegeleden en raadsleden** die werken aan ruimtelijke ordening en voedselsystemen.

Door wie?

Intervisie begeleiding door: [Cristien Temmink](#), Learning4Transformation of [Paulien Boverhof](#), WIK Adviesgroep
Opzet, organisatie, coördinatie en onderzoek: [Amanda Krijgsman](#), Wageningen University & Research

Aanmelden en meer informatie

Inschrijven kan tot **8 juni** via:

<https://event.wur.nl/174334/registration>

Heb je vragen? Neem contact op met amanda.krijgsman@wur.nl

Dit intervisietraject is onderdeel van het Nationaal Groeifondsprogramma ReGeNL.

ReGeNL ontwikkelt samen met Nederlandse boeren een toekomstbestendige landbouwsector waarbij landbouw samengaat met bodemverbetering en natuurherstel en daarbij een goed verdienmodel voor de boeren. Tussen nu en 2030, start ReGeNL met 1000 boeren de overgang naar regeneratieve landbouw met een positieve business case. Zo maken wij regeneratieve landbouw het nieuwe normaal tussen 2030 en 2040.

Meer weten over hoe ReGeNL samenwerkt aan de grootste uitdagingen van het huidige landbouwsysteem?

Lees meer op regenl.nl!

Bijlage: Regeneratieve lens & 6 principes ReGeNL consortium

Regeneratieve landbouw is een verzamelnaam van landbouwpraktijken die niet alleen de negatieve effecten van gangbare praktijken proberen te beperken, maar ook een positieve bijdrage leveren aan natuur, milieu, klimaat, voedselzekerheid en sociale omstandigheden. Een regeneratief landbouwsysteem combineert voedsel- en biomassaproductie met behoud en ontwikkeling van gezonde ecosystemen. Zo draagt het landbouwsysteem bij aan biodiversiteit, integriteit van de biosfeer, menselijk en dierenwelzijn, en economische welvaart¹¹.

We werken vanuit de volgende principes:

- **Natuurlijk wereldbeeld(1):** We zien onszelf niet als 'boven' de natuur. Regeneratie gaat over capaciteit voor en kwaliteit van herstel. **Optimaliseren fotosynthese door het jaar heen en voeden van de levende bodem, hetgeen vereist dat gebruik van chemische inputs wordt geminimaliseerd en uiteindelijk gestopt.**
- **Wederkerigheid(2): Gelijkwaardigheid in de samenwerking.** Niet alleen tussen mensen (eerlijke handel), maar ook tussen mens en natuur (bijv. de boer zorgt voor de bodem, de bodem voor de boer).
- **Diversiteit (2/3):** Veel verschillende soorten planten, dieren, maar ook verschillende soorten boeren en ideeën. Dit maakt het systeem sterk en minder kwetsbaar voor crises.
- **Handelingsperspectief/Eigenaarschap (3,4,5):** Boeren en andere mensen werkzaam in het voedselsysteem moeten de ruimte, middelen en macht hebben om regeneratieve keuzes te maken in hun eigen omgeving.
- **Blijven leren/Innovatie en kennisontwikkeling (6):** Continu jezelf afvragen: "Zijn we nog wel op de goede weg?". Het is een proces van doen, reflecteren en aanpassen aan nieuwe situaties. (Buckton, 2023¹² ; Miller & Baumber, 2025¹³)

¹¹ [ReGeNL-definitie-van-regeneratieve-landbouw.pdf](#)

¹² Buckton, S. J., Fazey, I., Sharpe, B., Om, E. S., Doherty, B., Ball, P., ... & Sinclair, M. (2023). The Regenerative Lens: A conceptual framework for regenerative social-ecological systems. *One Earth*, 6(7), 824-842.

¹³ Alina Miller, M., & Baumber, A. (2025). *Enabling Regenerative Transitions: What Can Design Offer?*. DRS2024: Boston.